

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Фольклорний міфологізм в українській літературі: від давнини до сучасності

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова Форма контролю: залік

Освітній ступінь: бакалавр

Для спеціальностей: 035 Філологія, 014 Середня освіта.

Обмеження для вибору: наявність пре реквізитів (вступ до літературознавства, історія української літератури).

Кількість кредитів (годин): 4 (денна форма: 120 год.: 26 - лекції; 22 - семінарські; 72 - самостійна робота; заочна форма: 120 год.: 6 - лекції; 6 - семінарські; 108 - самостійна робота).

Мова викладання: українська

2. Інформація про викладача (викладачів)

ПІБ: Соколова Алла Василівна

Науковий ступінь, вчене звання, посада: к. філол. н, доцент, доцент кафедри української мови і літератури

Кафедра: української мови і літератури

Робочий e-mail: allasokolova@ukr.net

Години консультацій на кафедрі: четвер: 13:10-14:10

3. Цілі дисципліни та результати навчання

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості міфологічної свідомості, сутність і функції міфу, міфо-ритуальна парадигма, а відтак і трансформація її складників у літературні тексти.

Мета дисципліни – загальний розгляд проблеми взаємодії фольклорного міфологізму і художньої літератури в історико-літературному контексті.

Результати навчання

Загальнотеоретичні:

- розуміти закономірності міфологічного мислення й особливості архаїчного світобачення, загальні тенденції у розвитку світової й української міфології, їх багатство і поетичну чарівність, а відтак і шляхи трансформації в художні форми;
- знати специфіку української літератури в контексті давньоукраїнської міфології; методологічні принципи, пов'язані з інтерпретацією міфу.

Практичні:

- навчитися самостійно визначати залишки міфологічного світогляду у фольклорно-літературному матеріалі, шляхи і способи трансформації міфологічних структур у художні форми;
- використовувати професійно-профільовані знання, уміння й навички в процесі фахового аналізу літературного тексту.

Досягнуті результати можуть бути використані в подальшій професійній діяльності.

Зокрема, використовувати набуті знання при викладанні курсів української літератури в закладах середньої освіти, застосовувати новітні форми і методи навчання.

4. Зміст дисципліни

Тема № 1. Українська міфологія як основа національного світогляду українців.

Основні джерела з української міфології. Головні міфологічні концепції українського

обрядового фольклору. Пантеон східнослов'янських богів як світоглядна модель. Нижча міфологія (демонологія) як сукупність уявлень і вірувань про духів (демонів), різні уособлення «нечистої» сили, її вплив на явища природи та життя людини. Цикли міфів за тематикою. Етіологічні та космогонічні міфи. Антропологічні міфи про створення першої людини та про початок і кінець світу. Теогонічні, астральні, солярні й лунарні міфи. Календарні міфи. Культурно-біографічні міфи.

Тема № 2. Міф у художній літературі.

Міф як проблема сучасної гуманітарної науки. Зміни у художній парадигмі новітньої літератури. Методологічні та методичні проблеми вивчення фольклоризму літератури. Міф і література. Десакралізація міфу. Секуляризація літератури. Провідні міфологічні мотиви, сюжети та образи в історії світової та вітчизняної літератури.

Тема №3. Явище фольклорного преромантизму.

Початки літературного освоєння фольклорних жанрів. «Енеїда» І. Котляревського як форма олітературненої народної казки. Народописаний характер опери «Наталка Полтавка». Фольклор в естетичній системі харківських романтиків старшої й середньої генерацій (Є. Гребінки, О. Бодяньського, М. Петренка, В. Забіли, Л. Боровиковського та ін.).

Тема №4. Фольклорні течії в українському романтизмі.

Поява ліро-епічної романтичної балади та романтичної прози (новели-казки). Літературно обробка фольклорних сюжетів та мотивів, олітературнення фольклорного такого жанру як балада (творчість Л. Боровиковського, І. Срезневського, А. Метлинського, М. Костомарова, Т. Шевченка).

Тема №5. Фольклорно-історична течія в українському романтизмі.

Творчість старшої генерації харківської школи романтиків (І. Срезневський). Творче використання історичної тематики народних дум та історичних пісень (Т. Шевченко, М. Костомаров, П. Куліш, Є.Гребінка, В.Забіла).

Тема №6. Література критичного реалізму і фольклор.

Взаємозв'язок літератури і фольклору на рівні стилістики (творчість І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, І.Франка). Літературне опрацювання фольклорних сюжетів у драматичних творах М. Кропивницького, М.Старицького, І. Франка.

Тема №7. Література періоду модернізму і фольклор.

Формування нових форм фольклорно-літературної взаємодії та методів художньої трансформації фольклорних образів у контексті новітніх прийомів авторського письма. Використання міфу в українській літературі межі ХІХ – ХХ століть. Фольклорний міфологізм творчості О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Л. Українки, О. Олесея та ін.).

Тема №8. Література ХХ століття і фольклор.

Народні звичаї і обряди у структурі новели «Дитинство» (Ю. Яновський «Вершники»). Творчість М. Стельмаха як приклад використання фольклору у традиціях класичної української літератури («Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір», «На Івана Купала»). Фольклорний міфологізм творів В. Земляка, Є.Гуцала, В.Шевчука.

Тема №9. Міфологічний фольклоризм в українській прозі к. ХХ- поч. ХХІ століття.

Міф у сучасному художньому мисленні. Реінтерпретація міфологічних сюжетів та мотивів. Міфологічна реалізація архетипів у художній традиції к. ХХ - поч. ХХІ століття. Трансформація міфологічно-фольклорних образів у творах сучасних міфотворців (М. Матіос, О.Забужко, О. Денисенка, Ю. Климчука, Г. Пагутяк та ін.).

5. Політика курсу

Відвідування навчальних занять

Політика курсу відповідає принципам академічної доброчесності, визначеним у «Положенні про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах ЄКТС» в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті.

Відвідування лекцій, а також відсутність на них, не оцінюється. Однак, здобувачам вищої освіти рекомендовано відвідувати заняття, оскільки на них викладається теоретичний матеріал та розвиваються вміння, необхідні для виконання тестових завдань, навчальних проєктів та успішного виконання самостійної роботи.

Академічна доброчесність

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та проміжного контролів.

Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі).

Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в ІДГУ», «Кодексом академічної доброчесності та корпоративної етики ІДГУ».

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Використання технологій штучного інтелекту

Здобувачі вищої освіти можуть використовувати інструменти моделей генеративного ШІ для:

- проведення дискусій, обговорення ідеї, розвиваючи власні думки та аналізуючи ідеї «співрозмовника»;
- перегляду своїх ідей, їх переформулювання для поліпшення структури та їх чіткого, більш конкретного висловлювання;
- організації самостійного навчання, розвитку навичок письма, вдосконалення стилю висловлювання та розширення лексичного запасу;
- автоматизованої перевірки граматики, структури та стилю своїх написаних робіт;
- створення мультимедійних матеріалів (анімації, відео чи інтерактивних презентацій);
- розробки ігрових сценаріїв, що сприяє розумінню різних ситуацій та розвитку стратегічного мислення;
- аналізу великих обсягів даних у своїх дослідженнях.

Визнаються академічно нечесними такі способи використання моделей ШІ, які порушують принципи доброчесності та етики досліджень.

6. Контрольні заходи та критерії оцінювання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою	
	залік	
90-100	зараховано	
70-89		
51-69		
1-50	не зараховано	

Схема розподілу балів

Залік	70 балів (поточний контроль) середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7	30 балів (проміжний контроль) – середньозважений бал оцінок за результатами виконання модульної контрольної роботи, який переводиться у 100-бальну шкалу з
-------	---	--

		ваговим коефіцієнтом 0,3
Мінімальний пороговий бал	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ».

Форма проміжного контролю - модульна контрольна робота

Зразок модульної контрольної роботи:

1. Основними джерелами творчості Т. Шевченка були:

- а) Біблія, усна народна творчість, фантазія;
- б) літописи, твори світової літератури, власна уява;
- в) тогочасна дійсність, фольклор, літературні традиції;
- г) історичні твори, античність, тогочасна реальність.

2. Світ, відображений у драмі „Лісова пісня” Лесі Українки, пов’язаний...

- а) з християнством;
- б) язичництвом;
- в) потойбічним життям;
- г) міфами, легендами.

3. Вкажіть, хто за народно-міфологічними уявленнями стояв за темними вчинками Ганни-панни («Казка про калинову сопілку» О. Забужко):

- а) змій-перелесник;
- б) упир;
- в) домовик;
- г) чорт.

Форма підсумкового контролю – залік.

Залік отримує здобувач вищої освіти, який виконав всі види роботи, визначені в робочій програмі навчальної дисципліни й має достатню кількість балів за поточний контроль (не менше 35 балів) та проміжний контроль (не менше 16 балів).

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв’язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу, розв’язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

3 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи:

- змістовність - 3 бали;
- відповідність темі та стилю оформлення - 2 бали;
- максимальна кількість балів – 5 балів.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота проводиться у письмовій тестовій формі. Оцінювання проміжного контролю здійснюється за шкалою: від «0» до «30».

7. Основна література та інформаційні ресурси

1. Антофійчук В. І., Нямцу А. Є. Проблеми поетики традиційних сюжетів та образів у літературі. Чернівці: Рута, 1997. 200 с.
2. Бондарук Л. В. Рецепція міфології в художній творчості: літературно-історичний аспект. Закарпатські філологічні студії. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. Вип. 7. С. 172-176.
3. Вертій О. І. Народні джерела національної самобутності української літератури 70–90-х років XIX століття. Суми : Собор, 2005. 448 с.
4. Гнатюк В. Нарис української міфології. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. 263 с.
5. Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору. Вид. 3-є, допов. й переробл. Луцьк : Волинська книга, 2007. 320 с.
6. Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 436 с.
7. Дронь К. Міфологізм у художній прозі Івана Франка. Київ : Наукова думка, 2013. 240 с.
8. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX століття. Львів: Академічний. Експрес, 1999. 280 с.
9. Зварич І. Міф у генезі художнього мислення. Чернівці: Золоті литаври, 2002. 235 с.
10. Лисюк Н. А. Сутність міфу та його функції. К.: вид-во Укр. Фітосоціологічного центру, 2003. 121 с.
11. Марків Р. Фольклор і література: форми діалогу (Фольклоризм в українській літературі кінця XIX – початку XX століття): монографія. Львів: ПАІС, 2013.
12. Наєнко М. Художня література України: від міфів до модерної реальності. К.: Видавничий центр «Просвіта», 2008. 1063 с.
13. Поліщук Я. Поліфункціональність міфу в поезиці модернізму. Слово і час. 2001. № 2. С. 35-45.

14. Росовецький С. Фольклорно-літературні зв'язки: Компаративний аспект. К., 2001. 277 с.
15. Соколова А. Народна міфологія в поетичному дискурсі Тараса Шевченка. Філологічні діалоги. Ізмаїл. Вип. 3. С. 179-185.
URL: <http://idgu.edu.ua/fildialohy#document-2135>
16. Соколова А. Образ міста в міфосистемі Валерія Шевчука (на прикладі роману «Житомирська сага. Стежка в траві»). Слово і Час. 2009. № 11. С. 89-97.
URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/672/478>
17. Соколова А. В. Магічні знаки у романі М. Матіос «Майже ніколи не навпаки». Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Ужгород. 2011. Вип. 16. С. 275-279.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25249/1/%d0%90%d0%bb%d0%bb%d0%b0%20%d0%a1%d0%9e%d0%9a%d0%9e%d0%9b%d0%9e%d0%92%d0%90.pdf>
18. Соколова А.В. Етноментальні константи портрета поліщука в художньому просторі роману Володимира Лиса “Століття Якова”. Слово і час. 2017. №12. С. 28-33.
URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/115/105>
19. Українська фольклористична енциклопедія у 2-х т. / Упорядник, науковий редактор д. філол. н., професор М. К. Дмитренко. К.: Вид-во «Сталь», 2018.
20. Янковська Ж. Фольклоризм української романтичної прози: монографія. Львів: Українські технології, 2016. 610 с.

Затверджено на засіданні кафедри української мови і літератури
протокол №8 від «12» січня 2024р.